

Södertörns Högskola
Institutionen för svenska, retorik och journalistik
C-uppsats Retorik
Tema: Interkulturell retorik
Hösten 2005

Tidningen

- en språklig förnyare, men hur?

En genre- och stilanalys av ett nytt samhällsmagasin över kulturgränser.

Examinator: Istvan Pusztai
Handledare: Mats Landqvist
Författare : Johanna Staaf

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Genrebegreppet	2
2.1 Samhället som födde Gringo	3
2.3 Syfte	4
2.4 Frågeställning	4
3. Teori och tidigare forskning	5
3.1 Subkultur, makt och språkförändring	4
3.2 Humor och intertextualitet	6
3.3 Begreppsdefinitioner för språkvarianter	7
4. Material och metod	9
4.1 Mikroanalys: Stil	9
4.2 Makroanalys: genre	10
5. Analys av Gringo	11
5.1 Mikroanalys	11
5.1.2 Intimisering- om solidaritet	11
5.1.3 Språkliga/ stilistiska kollisioner- om lojalitetsbalans	14
5.1.4 Intertextualiteter och humor- om bemötandet av fördomar	18
5.1.5 Rasist-”angrepp”- om persuasion	22
5.2 Genreanalys	23
5.2.1 Vad kräver situationen?	23
5.2.2 Stilistiska strategier	24
5.2.3 Innehållsmässiga strategier (substantive strategies)	24
5.2.4 Organiserande princip	25
6. Diskussion	27
7. Sammanfattning	29
8. Källförteckning	29

1. Inledning

”Abri yani du menar du förstår inte vad jag säger?” Att använda modersmålet (svenska språket) på detta sätt kanske inte känns helt hemtam för många invånare i Sverige. Det beror på att detta språkbruk inte hör till den konsensus som råder inom utbildade kretsar i landet. Men vad händer om man använder ett bildat språk och bara i stort sett byter ut en del mer eller mindre akademiska fraser mot det slang som brukas i idiomet ”rinkebysvenska”? Man får Stora Journalistpriset. I alla fall i detta fall, för i detta fall talar vi om tidningen Gringo. Handlar det om vart den politiska vinden blåser för tillfället? Eller handlar det om en lyckad syntes av språkliga genrer? Kanske både och. Men det ska vi ta närmare reda på i den uppsats som följer.

Ämnesinriktningen är interkulturell retorik som kort kan sägas vara att kommunicera över kulturgränser. Gringo verkar vara ett bra exempel på en sådan gränsöverskridande verksamhet. ”Vi måste enas i en svenskhet alla får plats i” sa Zanyar Adami, chefredaktören på tidningen Gringo¹, vilket på sätt och vis avslöjar att tidningen är ett slags integrationsprojekt från hans sida sett. Kanske lyckas Gringo för att de ligger rätt i tiden, men min tes är att det också är för att det verkar finnas en språklig ansats som förhåller sig till den samhälleliga normen. På det sättet kan man kommunicera över kulturgränser, på det sättet kan man göra sig förstådd och på det sättet kan man klättra på maktens hierarkiska steg. Och har man fel etnicitet och är för ung ligger man långt ner på skalan, därför är förutsättningarna för Gringos skribenter i augusti 2004 när tidningen startar, inte de bästa. Men utgången blev ändå lyckad, det får mig att fundera på hur texterna i tidningen är beskaffade, och hur de jobbar för att uppnå sina mål.

2. Bakgrund

2.1 Genrebegreppet

Om något tillhör en viss genre medför det att den har vissa faktorer som man känner igen från tidigare, att det serveras i samma form. Att ha ett visst mål i sikte är också en förenande faktor

¹ Tal på Gringos Luciafest 2005-12-13 mina egna anteckningar.

vad det gäller genrer. I till exempel ett juridiskt dokument efterfrågas såväl en viss stil som en viss form, eftersom det man eftersträvar är i stort sett detsamma. Detta gäller naturligtvis också helt andra genrer som dagstidningar eller veckopress, principen är alltid densamma. Det finns vissa regler som man följer, eftersom publiken kommer att kräva dessa. Publiken vet redan innan vad de har att förvänta sig, eftersom de känner igen den organiserande principen.²

Fenomenet att *blanda* genrer är inget nytt, men har ökat efter globaliseringen av ekonomin och kapitalismens ankomst, men också av det ökade antalet flerspråkliga samhällen. Genrebegreppet ger oss ett sätt att hantera samtiden. Vilka genrer som innehar makt, var, när och över vem har att göra med ”sociologiskt material och symboliska resurser”. Genrebegreppet ser på språkanvändandet i ett nytt perspektiv, som ett socialt agerande med vissa *mål* i sikte, inte bara texter som uppfyller vissa formella krav.³

Ordet genre kommer från franskan och verkar vara ett relativt problematiskt begrepp. För vad rymmer en genre? Sonja Foss beskriver att en viss typ av genre används för att svara på en viss retorisk situation. Eftersom det finns ett begränsat antal sådana situationer som rhetorn kan befinna sig i, finns det därmed ett begränsat antal sätt att svara på situationerna i fråga, ett begränsat antal genrer. Klassifikation är ett centralt begrepp vad det gäller genreanalys, då man måste bedöma de olika texterna stilistiska och karakteristiska tillhörighet för att avgöra genretillhörighet. En genre är något där dessa ”features” upprepar sig, inte bara på ett ställe utan som ett återkommande mönster.

Men genren är alltså inte bara något i sig själv, utan verkar kunna visa också på en mer omfattande verklighet:” Because genres represent conventionalized patterns for thought or structures for meaning, they can serve as an *index for the social reality* in which they occur.” Skriver Foss⁴. (min kursivering) Alltså kan man dra vidare slutsatser av genrens vilket omfattar den sociala verklighet man har för handen. Genrer är, enligt Swales,⁵ socio-retoriska nätverk som formas för att nå vissa gemensamma mål. Vidmakthållandet av en genre blir ett upprätthållande av makt. Han talar också om en historisk evolution av genrer, vilket talar för att *nya genrer skapas* och utvecklas i takt med hur tiden och samhället går framåt. Detta innebär också att genrer blir ett slags ”för- tillfället- stabiliserade” instanser av

² Foss, Sonja (1989)[1996] kap 9.

³ Freedman, Aviva och Medway, Peter (1994) förord samt s. 1 ff.

⁴ Foss, Sonja (1989)[1996] s 226.

⁵ Ibid s7.

social och ideologisk aktion, vilket gör dem bräckliga. Slutligen kan man säga att genrer svarar på kontext och skapar också kontext.⁶

2.2. Samhället som födde Gringo

Sverige har dels en vad man kan kalla nationell kultur.⁷ Men den rymmer så mycket mer än ”små grodorna”, jantelagen och lutfisk. Vi har ett par miljoner invandrare i Sverige, och alla dessa kulturer har mötts i förtortens smältdegel, och blivit något nytt. Inte minst språkligt. Rinkebysvenskan har varit ute på hal is i finkulturens salonger, men borde det inte vara en inspirationskälla till ett rikare språk? Förtortsspråket har levt sitt eget liv och kommit in på den allmänna arena genom hiphop grupper som Latin Kings. Men nu görs plötsligt något annat, en tidning som talar detta språk finns nu i var mans hand som en bilaga i den urbana gratistidningen Metro. Tidningen Gringo har fått en hel del kritik för att man väldigt ofta använder ”skällsord” som ”blatte” och ”svenne”, för att man fördummar sina läsare genom att använda ett så slarvligt språk.⁸

Bryr sig Gringo om detta? Ja och nej, som det verkar. Gringo etablerade sig som en bilaga till tidningen Metro, tanken måste ha varit att nå ut till den breda massan. Gringo är i så måtto ett integrationsprojekt, men hur och varför fungerar just denna publikation där andra förut misslyckats? Tidningen Gringo vill beskriva sig själva på följande sätt:

En måndag i månaden kommer åtta sidor extra i Metro. Det är Gringo. Gringo är en diss mot dagens keffa "integrationsjournalistik". Ingen från hooden känner igen sig i den mediebild som förmedlas av förorten. Vi vill visa Sverige vad som verkligen händer här ute. Många har försökt före oss, med det har mest blivit gnäll, bitterhet och självömkan. Vi tar soft på tillvaron och vill hellre se dina smilgropar än din skrynkade panna.⁹

Detta ger en hint om vad som är tidningens mål. Allmänt kan för övrigt sägas att ”förtort” är det vanligast förekommande ordet i tidningen,¹⁰ och det är också vad den handlar om. Åter till det pris som Gringo nyligen fick motta; Stora journalistpriset ”Årets Förnyare” delas ut av Bonnier AB i slutet av november varje år. Adami vann detta år, 2005. Så här motiverar man priset på Bonniers hemsida:

⁶ Detta kommer senare att behandlas genom att begrepet intertextualitet kommer utredas och iakttas.

⁷ Begreppet i sig är naturligtvis problematiskt, och många driver tesen att nationalstatens gränser är undermålig som gränsdragare vad det gäller att definiera kulturer. Läs mer i bla . Schwartz (1994).

⁸ Zanyar Adamis ledare, Gringo nr 16.

⁹ www.gringo.se 2005-11-22.

¹⁰ Enligt www.internationellabiblioteket.se 2005-11-22.

"För att han [Zanyar Adami] med värme och humor öppnar en arena för det unga och multikulturella Sverige, förvandlar förorten till centrum och bidrar till att journalistiken berikas både språkligt och ämnesmässigt."¹¹

Både till form och innehåll berikas alltså journalistiken genom Gringo, samt att fokus nu sätts på förorten. Detta, samt den ”värme och humor” som sägs karakterisera tidningen, kommer att finnas i åtanke under den uppsats som nu följer.

2.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att reda ut vilka genrer och stilar som blandas i Gringo, och varför denna syntes anses som lyckad i så måtto att man har fått en så prestigefylld utmärkelse som årets förnyare. Genrebegreppet ska belysa de maktstrukturer som ligger bakom såväl skapandet av som framgången för Gringo. Undersökningsobjektet ska således både granskas i panoramavy, genom genreanalys, och på detaljnivå, genom analys av stil och humor.

2.4 Frågeställning

- 1. Vad karakteriserar Gringos språkliga stil?**
- 2. Vad kan tänkas vara poängen med denna stil och vilka syften vill man nå?**
- 3. På vilket sätt är Gringo en förnyare, och kan tidningens språk sägas tillhöra en egen språklig subgenre?**

¹¹ www.journalistpriset.se 2005-11-22

3. Teori och tidigare forskning

3.1 Subkultur, makt och språkförändring

Ulla-Britt Kotsinas är professor vid Institutionen för nordiska språk vid Stockholms Universitet. Hon har forskat i språk i allmänhet och ungdomsspråk och subkultur i synnerhet. Kotsinas menar att det är ” väl känt att värderingen av olika samhällsgrupper färgar av sig på synen på deras språk.” Det är ofta de som har makt som bestämmer normen i vår sociala verklighet. Detta föder frågan vem som då ytterst har makt i vårt samhälle? James W Messerschmidt är professor i sociologi vid Southern Maines universitet. I boken *Flesh and blood*, beskriver han det inom sociologin relativt välkända faktumet att makt kretsar kring genus, etnicitet, ålder, och sexuell läggning. Vad som är norm skiftar, men i västerlandet i dag kan man generellt säga att den *vita heterosexuella medelålders mannen* oftast innehar makten.¹² Därmed är det också ”han” som bestämmer normen för det som Kotsinas skulle kalla standardspråket. Och att bryta mot ”det korrekta” anses oftast som en på brist på kunskap och bildning.

Men åter till språket och subkulturen. Förutom de allmänna reglerna för det så kallade korrekta språket, menar Kotsinas vidare, har varje dialekt, sociolekt etc. egna regler för det *egna* språket. Dock kan man anta att varje människa oavsett grupp tillhörighet ändå måste förhålla sig till standardspråket. Däremot har ungdomar inte alltid ambitionen att lära sig det korrekta språket, snarare kan det ligga en viss prestige i att visa att man vågar bryta mot de språkliga regler som finns, och på så sätt visa prov på ett oberoende och en tuffhet gentemot vuxenvärlden. Språk och identitet är väldigt nära förknippade. När man byter sammanhang, t ex från kompisgänget till arbetsintervjun, kan man dock ofta växla mellan subkulturens egna språk och det som anses korrekt av den breda massan.¹³

Vad som betraktas som standardspråk behöver dock inte var konstant över tid. Språkförändring äger rum i tre steg, innovation, spridning och etablering, där det första steget alltid innebär ett *brott mot normen*. Sedan kan det liksom ringar på vattnet, spridas vidare från en subkultur till en något vidare krets. Detta kan medföra att det kommer att betraktas som ungdomsspråk i allmänhet, vilket i sin tur av vuxenvärlden vanligen ses som ett vårdslöst

¹² Messerschmidt, James W (2004)

¹³ Kotsinas, Ulla-Britt (1998)

språk, språkförbistring och slang. Därifrån kan orden sedan vandra vidare till maktcentrum, och alltså upptas i standardspråket¹⁴.

3.2 Humor och intertextualitet

Att som tidningen Gringo använda humor för att slå tillbaka från ett slags underläge är en gammal företeelse.¹⁵ Michail Bachtin skriver att de mindre privilegierade redan på medeltiden kämpade mot den närmast tyranniserande överklassen genom att driva med densamma, använda obscena ord etc. Humorn blev ett vapen överklassen inte kunde ta ifrån dem, hur mycket de än förbjöd och bestraffade. Man skapade "...ett särskilt kollektiv (...) av människor som är invigda i det familjära umgänget och som sinsemellan uttryckte sig fritt..."¹⁶ Skrattets sanning degraderade makten, vars centrum, då bl. a i kyrkan, präglas enligt tradition av seriositet, humorn gav människan en annan aspekt av världen, man kunde bygga upp en "annan värld och ett annat liv". Humor verkar ha haft en viktig roll i hur den europeiska kulturen sedan utvecklade sig. Bachtin tillägger att, medeltidens skattmakare också drev med sig själv eftersom man såg sig själv som en del av den värld man drev med, något som förbigåtts av en del senare satiriker.¹⁷

Humor kräver en igenkänningsfaktor, man måste som publik känna till det som det ironiseras över. Det man yttrar har alltid att göra med kontexten, kanske ironiserar man över något tidigare skrivet genom en allusion på detsamma. Man måste i så måtto i någon aspekt dela samma världsbild. Der därför kan humor skilja sig åt i olika delar av världen, men också i olika delar av en och samma världsdela. Och detta kan ses ända ner på detaljnivå, då det gäller interna skämt inom en samhällsklass, en subkultur eller ett visst kompisgäng, saker som bara är roligt för invigda, vilka delar samma kontext. Denna kontextbundenhet som gäller för humor kan och bör också ses i ett vidare perspektiv, vilket brukar kallas för intertextualitet.

Detta diskuteras vidare av Ajagán-Lester, då man menar att det finns "kulturella raster" lagrade i språket, vilka vi "måste förhålla oss till vare sig vi vill eller inte. Texter är aldrig

¹⁴ Kotsinas, Ulla-Britt (1998) s 174.

¹⁵ Invandrare i förorterna kan sägas befinna sig i ett underläge, de är enligt många sociologer den nya underklassen i Sverige.

¹⁶ Bachtin, Michail (1965) [1991] s 160.

¹⁷ ibid s 27.

bara ett verk av författaren utan är beroende av tidigare texter på ett vertikalt sätt och på läsaren horisontellt. Hur det man skriver kommer alltså att tolkas beror på vem läsaren är, och på vad som tidigare skrivits, i den kontext man befinner sig i. Denna interaktionsaxel kallas för en dubbel dialog. Intressant är att eftersom texten (vilken som helst) ingår i den corpus som utgör alla samtida texter, beskrivs den som att den blir en *del av de sociala normerna*.¹⁸

Då Gringo är en del av vår massmediala kultur, bli även en viss Bengt Nerman intressant i sammanhanget, då han forskat om just detta. Massmediers retorik styrs -återigen- av språkliga och litterära överenskommelser i ett samhälle, där konventionen skapar en gemenskap. Sändaren vill generellt sett antingen överföra budskapet 1) detta är världen, 2) detta är min värld 3) detta bör vara din värld eller 4) ”Kom och dela vår gemensamma värld”.¹⁹ Detta ska jag bara ytligt beröra men det kan ändå vara av viss vikt att kort nämna detta här.

Fairclough talar också om begreppet *heterogena texter* vilka är motsägelsefulla och innehåller olika ”röster” som talar, olika perspektiv och olika stilar. ”Heteroglossia är ett annat ord för samma sak; som innebär att språket korsas av olika genrer, register, accenter, sociolekter, stilar osv. De är vanliga i tider av samhälllig förändring, eftersom det texterna då får spegla den pluralism som går att återfinna i den samhällliga diskursen”.²⁰

3.3 Begreppsdefinitioner för språkvarianter

Standardspråk

Kotsinas menar att så kallat standardspråk är något svårdefinierbart, men att man i regel brukar säga att det är ett språk utan några märkbara dialektala uttryck eller uttal. Sålunda är det också detta språk som står att återfinna i ordböcker och böcker som behandlar grammatik.

²¹ Språk som talas av människor med hög social status anses ofta, både av dess talare och andra, som *det korrekta*, även om vissa som tar avstånd från det, tycker det är snobberi och

¹⁸ Englund, Boel och Ledin, Per (2003) kap ”Intertextualiteter” av Ajag’an-Lester et al.

¹⁹ enligt Bengt Nerman i boken Massmedieretorik.s 18-20.

²⁰ Tanken kommer från Norman Fairclough, står att läsa i bl. a: Hellspong och Ledin (1997) 261 ff, samt Ajagan-Lester (2003)

²¹ Kotsinas, Ulla-Britt (1998) s163.

högfärdighet som ligger som grund till detta språkbruk. Även ett korrekt språk kan innehålla dialekt, men eftersom maktens språk blir norm ses det som standardspråk. Det man inte reflekterar över anses normalt, det är där makten gömmer sig,

Det finns de som påstår att varje text är ideologisk eftersom varje text består av ord med vilka vi deltar i det sociala samspelet. I så måtto är orden alltså i nära förbindelse med våra värderingar och sätt att tänka, vilket är förknippat med ideologier.²² Det som är normen i samhället slinker kanske därmed obemärkt förbi, makten kan utövas inom ramarna för det som är politiskt korrekt.²³ Det är detta som utgör den konsensus som utgörs av den språkliga normen i ett visst samhälle vid en viss tidpunkt.

Alla måste på ett sätt eller ett annat förhålla sig till ”maktens språk”, varför samma talare använder olika språkliga varianter beroende på situation och syfte med talet i fråga.²⁴ Den språkvariant för tillfället som används är i många fall en essentiell faktor för att visa gruppstillhörighet. Kanske detta växelbruk kan visa att man tillhör flera grupper, eller att man åtminstone vill bli accepterad av flera grupper. Det kan böttna i en medvetenhet om att beroende på hur man pratar blir man uppfattad och därigenom också bemött av andra på olika sätt. Vidare är minoritetens blandspråk mer olik standardspråket ju mer segregerat samhället är. Man kan kanske anta att det fungerar också åt det andra hållet. Ett gemensamt språkbruk skapar ett mer integrerat samhälle, eftersom språk och identitet hör ihop.

Rinkebysvenska, miljonsvenska = två ord för samma sak; ett språk som talas bland ungdomar i förorterna, som främst innehåller låneord från andra språk, som i vissa fall fått ny mening i svenskan.

Slang= de ordvarianter som förekommer inom ungdomskulturen i stort, vilka också är utanför ramen för standardspråket, men inte innefattas i den snävare definitionen för rinkebysvenska eller miljonsvenska.

²² Enligt Ajagán-Lester et al (2003) bl. a. Volosjinov och Bachtin; står att läsa s. 218.

²³ Kan jämföras med hur rasbiologi en gång i tiden var den normativa diskursen inom vetenskapen. Ibid; s. 219.

²⁴ Trudgill, Peter(1974) [4th ed. 2000] s. 81.

4. Material och metod

Mitt material är fyra nummer av tidningen Gringo, i den form där den förkommit som bilaga i Metro. Jag har valt de senast numren för att få ett så aktuellt underlag som möjligt. Trots att jag hoppas att urvalet ska vara representativt för att fånga det jag är ute efter, finns det förstås en möjlighet att dessa nummer är missvisande, eller inte ger en tillräcklig bredd. För att förstå Gringos retoriska kraft har jag valt att göra en analys på en övergripande nivå såväl som på detaljnivå. Detta för att delarna och helheten sak förklara varandra i en växelverkan som är önskvärd i ett hermeneutiskt tänkande. De två analyserna går om varandra och i varandra i en syntes.

4.1 Mikroanalys: Stilanalys enligt Hellspong och Ledin. Varför är stilanalysen viktig för denna uppsats? Sändaren anpassar sig till situationens krav, genom sitt val av stil. Dessa krav avgörs av sändarens och mottagarens positioner, såväl till varandra som till samhället. Detta genom principen ju högre position och ju större avstånd mellan parterna, desto formellare stil. Stilkollisioner blir en lojalitetsbalans mellan två läger, och säger en del om den sociala situationen.²⁵

Fairclough talar om en intimisering av språket i tidningar idag; privat och offentligt smälter samman i en syntes. Man använder direkt tilltal, talspråk, vardagliga ord och ämnen, som om det rörde ett förtroligt samtal. Det är också ett sätt att utöva makt, då *man gör läsarna till sina vänner*. Detta skriver även Hellspong och Ledin, och att användandet av negativa språkhandlingar så som *anklagelser* och *förlöjliganden* kan slätas över en smula i och med denna förtrolighet. Men man kan också se intimiseringen som att vi har kommit långt i demokratin och jämställdheten, den vardagliga lilla, människan får tala, och inte eliten, menar Fairclough.²⁶ Att använda sig av intimisering kan vara för att deklarerera sin solidaritet.

Stilanalysen innebär på mikronivå att man bedömer t ex om stilen känns tung eller lätt, och det är själva upplevelsen som blir det centrala, är den innehållsrik, koncentrerad, klar, koncis? Är den tungrodd eller lätt att greppa? Man kan också se på stilfigurer, om stilen är pratig, innehåller talspråk, och försöker dra slutsatser om vad det kan *innebära*. Man kan försöka bedöma skribentens roll i texten, hur förhåller man sig till ämnet? Märker man skribenten

²⁵ <http://www.sh.se/retorikkollegiet/medlemmar/lennart> under ”Interkulturell retorik”.

²⁶ Ajagán-Lester (2003) s 219.

eller rör det sig om en mer objektiv rapportering, vilket perspektiv intas? Även språkhandlingar tar upp som en indikator för olika typer av stilar. Positiva språkhandlingar stärker mottagarens självbild och iakttar dennes intressen och värdegrunder.²⁷

Stilanalysen visar på graden av *retorisk effektivitet*, vi ska titta på hur dels de olika texterna i tidningen ordnar sin struktur, men också hur den övergripande strukturen för tidningen som helhet ser ut; vad karakteriserar egentligen Gringo? Naturligtvis är det en tolkningsfråga, men att beskriva och tolka är också min ansats, framför en objektiv bedömning av densamma.

4.2 Makroanalys: genre. Om den retoriska situationen. Foss beskriver ”generic criticism” som ett sätt att upptäcka vanligt förekommande fenomen i retoriska mönster i liknande och återkommande situationer.²⁸ Denna metod kan därför ge mig en översikt av mitt material och så tillvida ge mig åtminstone *en* viktig aspekt av det. Materialet är en tidning som getts ut i princip i samma kontext, då den utgörs av fyra nummer som följer på varandra, och därför tillfredställer metoden kravet att ge en översikt, åtminstone på ett sätt. Foss menar att en genre består av åtminstone tre olika element som skapar den retoriska artefakten i fråga.

1.) *Situational requirements* (eller; vad kräver situationen?) 2.) *substantive and stylistic characteristics*, (eller: strategier för form och innehåll som valts av rhetorn själv) samt 3) en *organising principle* (principen som för samman dessa två). Den sista punkten är nödvändig eftersom ”A genre is given its character by a fusion of forms, not by an individual element.”²⁹ Principen är att liknande situationer verkar generera samma typ av retorisk respons (dvs. samma typ av genre). Genreanalysen är ett slags klassificeringssystem, och analysen skiljer sig åt beroende på vem som gör den, då ansatsen är deskriptiv och tolkande.

I teoriavsnittet tidigare nämns Norman Fairclough, vilken ser på genrer som rent *språkliga*, enligt Ajagán-Lester (et al), där ett visst språkbruk utgör en genre. Enligt begreppet heteroglossia verkar det som om texter i allmänhet ofta innehåller flera olika genrer. Även om Ajagán-Lester själv tvekar inför detta sätt att se på genrer tänker jag sluta mig till Fairclough, varför Foss blir intressant i denna uppsats. Jag tror nämligen att Gringo blandar genre, i denna mening, på ett alldeles särskilt sätt och jag tänker därför omfatta Faircloughs teori i detta

²⁷ Hellspång, L & Ledin, P (1997) sid 196-215, se även s 158 ff.

²⁸ Foss, Sonja K (1989) [1996] s. 225.

²⁹ Ibid s 232.

avseende. Att avgöra om Gringo är en egen genre rent stil- och/ eller språkmässigt verkar därför möjligt, med stöd i Norman Fairclough.

5. Analys av Gringo

Ansatsen är här att svara på syftet, samt att ställa analysresultatet i relation till tidigare forskning. Den kan, och kommer i detta fall också att innehålla tolkningar, men ska göra tydliga skillnader mellan resultat och tolkning av resultat. Analysen startar genom att söka avgöra vilka stilistiska strategier som ligger bakom tidningens språk, och fortsätta vidare med analys av innehåll och struktur och mening.

5.1 Mikroanalys

5.1.1 Intimisering i Gringo- om solidaritet

Att visa solidaritet Som vi tidigare såg är stilen avhängig avståndet mellan parterna och ju större avstånd, desto formellare stil. Att vara förtrolig i sin språkliga stil är en effektiv strategi för att övertyga, åtminstone visavi dem som är målet för solidariteten. För att lyckas i sin argumentation gäller det nämligen för sändaren att bygga upp en gemenskap med adressaterna, och vad är mer enande än att använda mottagarnas språkliga kod?

Kvällstidningars tilltal är enligt Ajagán-Lester ofta personligt, och liknar spontant tal, men Gringo tar det ett steg längre. Man talar ett *specifikt* personligt språk som förekommer i vissa kretsar, nämligen miljonsvenskan. Vi ska se exempel på detta nedan,

I Annons/kupongsida

Enligt dn.se är det endast chefredaktören själv, samt redaktionschefen som får sälja annonser,³⁰ kanske för att ha full kontroll över detta – som vi ska se- väldigt målgruppsinriktade sätt att marknadsföra sig. Naturligtvis tillhör denna sidas text till formen genren ”annonser”. Men man vänder sig inte till den målgrupp som kanske oftast syns i finkulturella sammanhang, och man använder sig inte heller av det språk som vanligtvis finns i dessa annonser. Här talar man genomgående förortspråk. De sk. ”blatteuttrycken” samt det personliga tilltalet kännetecknar annonserna liksom resten av tidningen återfinns även här ; ”Kungliga Operan

³⁰ ”Gringo för blattar och svennar” <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=445909> 2005-11-22.

har tagit oldschoolberättelsen Kärleksdrycken och blingblingat till den..” så lyder en rad i en annons för Operan.

Eller i en annan annons, denna för Orienteatern ”...en unik dansföreställning...som en falafeltallrik med allting på varsågod”. Jag ser definitivt detta som ett brobyggande kulturer emellan . Kulturella aktiviteter skulle man kunna säga tillhör människor med en högre social status. Gringos kuponger talar till de ”förortskids” som kanske aldrig varit på teatern, med deras eget subkulturella språk. Stilen är väldigt intim, direkt och kantad av självironi och humor, och det personliga tilltalet ökar säkert benägenheten hos läsaren att ta del av annonserna.

I en sidoruta mitt bland annonserna står det: ”...våra homies i kulturvärlden fortsätter att långa kuponger” och längst ner på sidan i finstilt: ”Gringos vänner: de här företagen har fattat att Gringo är mer än en tidning.” Och det är väl just det man menar; Gringo är ett slags integrationsprojekt, som startar i båda ändarna. Ovanför brödtexten kan man läsa ” Visst är det fresh! Och dessutom är det en annons. Vi måste också ha mat, kompish!” Det känns som ett ursäktande för att det finns annonser i tidningen, vilket nog kan härledas från graden av intimisering. Ursäkten kläs i en språklig dräkt av jargong och förstärks av meningens slutord, ”kompish”. Ytterligare intimisering står att finna även på andra ställen, t ex i

”Tatal dissan”

Denna avdelning består nästan enbart av talspråk, och direkta tilltal till läsaren, och blir på så sätt väldigt dialogisk till sin form. Man kan fråga sig varför skribenten Nur Tatal använder detta stilgrepp, som representerar vad Hellspong och Ledin skulle kalla ”pratigt”. Man möjligen anta att det finns en poäng med att slå an en väldigt talspråklig stil för att poängtera sin solidaritet. Men ”pratigheten” är förstås en bedömning i ett svenskt perspektiv sett. Andra kulturer kan ha andra regler för hur man skriver i en viss genre, som i detta fall är ett kåseri.

I stället för att börja en mening med t ex. ” Det börjar med fattigdom” skriver författaren ” Abri är det svårt att fatta allt handlar om fattigdom”³¹ där den första delen helt och hållet är en talspråkets utfyllnad. Då texten är väldigt intern här, blir den också ganska exkluderande för

³¹ Abri är syrianska och betyder ”min son”, men kan ersätta utropsord som ”hörru!” och ”kom igen!”. ” Så när du hör någon säga ’Abri, vad gör du, jao?’ menar blatten alltså ”Hörru, vad sysslar du med?” står att läsa på www.gringo.se 2005-12-06

icke insatta. På så sätt är stilen intim, men bara med ett viss klientel av läsare. Tatal är arg, det märks, men samtidigt verkar det vara ett konstaterande om hur världen ser ut.

Hon använder också vad jag skulle bedöma som medvetet grammatiska fel; ” Då fattade jag direkt, kvinna (!) fick chock när hon hörde mig, jag som pratar som värsta svartskallen också.”. Detta uttrycks alltså på ett miljonsvenskans talspråk. Och senare ” Jag gillar inte (!) man accepterar folk som har en brytning på norska, engelska, franska, men inte en svartskalle brytning, jao.” Att använda subkulturens språk i en så ren form är aningen ovanligt för tidningen i stort.

Det måste handla om att här markera sin grupptillhörighet extra starkt, kanske för att det i båda fallen handlar om vad ”fienden” representerade av rasisterna gör och säger. Denna texts funktion verkar i båda fallen vara att argumentera för att det finns en utbredd rasism. Detta genom att ge exempel på hur Tatal själv blivit behandlad, vilket får stå som bevis för att detsamma gäller även på en mer övergripande nivå. Men funktionen är också, vilket är ännu viltigare i sammanhanget, att solidarisera sig med läsaren och tala på jargong vilket gör att man tydligt markerar grupptillhörighet.

I Asylspelet

För att förklara processen för en asylsökande, och därmed troligen statuera sin solidaritet med denna grupp, har man i ett nummer konstruerat ett tärningsspel. Bredvid spelplanen står en kort text om asylprocessen, där läsaren tilltalas ”du”. Detta tilltal gör att läsaren får ta rollen som asylsökanden, och det direkta tilltalet skapar en förtrolig närhet.. Hela sidan är konstruerad för att sätta in läsaren i flyktingens situation från att vara illegal invandrare till status i den inre cirkeln som svensk medborgare eller som, de själva uttrycker det: ”försten till svenneland vinner!”. Förutom det intima tilltalet, är hela spelet designat för att läsaren ska solidarisera sig med den asylsökande.

Denne asylsökande, åker under spelets gång, både med sina ”27 kusiner till IKEA och shoppar loss” samt åker på stryk i rutan ” du springer på ett gäng rassar som spöar skiten ur dig”. Att överdriva antalet kusiner gör det humoristiskt samtidigt som det vilar på något slags förgivettagande om att ”alla” invandrare har väldigt stor släkt. Talspråket är ensamt ett sätt att skapa närhet och förtrolighet med läsare, och när det är gjort, visar man på de förskräckliga förhållanden många lever under innan de är inne i det svenska systemet. Genom intimisering

utövar man makt, och Gringo använder här sin makt för att ändra attityder, antagligen för att få vanliga ”svennar” att förstå dels hur bra de har det, och dels att känna med dessa nya svenskar i kampen att komma till den inre cirkeln.

På Framsidan

Längst upp på samtliga undersökta framsidor står det ”Sveriges svenskaste tidning” och under detta tidningens namn, jämte en gul flagga med ett blått kors. Det är troligt att avsikten med detta är att ge en ny synvinkel på vad svenskhet är, med perspektivet inställt både utifrån och inifrån den svenska kulturen. För vad är svenskt och kan det inte ändras över tid, verkar man fråga sig. Gringo skriver själva att de vill skapa en ”Gringovärld som är så som vi vill att resten av världen ska vara”³². Den bakvända färgkonstellationen på flaggan kanske kan representera den nya slags svenskhet som Gringo vill införa.

Själva namnet står att läsa om på hemsidan, vilket visar att det kan betyda olika saker i olika delar av världen, och har både positiv och negativ klang beroende på vart man befinner sig. Uttrycket myntades troligen på 1500- talet när greker flyttade till Spanien, och eftersom man inte förstod deras språk kallades de för ”gringos”(av *greker*). Sist i texten står dock att på de ställen i världen där ordet har en positiv klang betyder ”Hola Gringo!” ungefär ”Hej kompis!”³³. Att välja detta namn är väl ytterligare ett tecken på intimisering och vänskap med läsarna. Men också att det refererar till hur många tilltalar varandra i förroterna, samt kanske att Sveriges invandrare är de nya ”grekerna”.

Vidare reflekterar varje nummer temat ifråga genom en tecknad bild eller ett foto som dominerar utrymmet på framsidan. Det är relativt lite text på framsidan, men det fullkomligt kryllar av de ”miljonsvenska” uttrycken, även i de fall där texten inne i tidningen som man refererar till, är förhållandevis fattigt på detsamma. T ex. i intervjun med Lasermannen³⁴ står på framsidan att man ”... hookat med blattarnas antagonist numero uno” och att Gringo ”tror att han ljuger” när han säger att han numera gillar invandrare. (Själva artikeln däremot är av seriösare slag, och där märks inte lika väl att man tar någon ställning för eller emot, det är snarare en ”objektiv”rapportering.)

³² Gringo Grande nr 3, sid 7.

³³ http://www.gringo.se/gringo_begreppet.asp 2006-01-10.

³⁴ Se denna uppsats s.12.

Framsidas uppgift är troligen att visa på tidningens ethos på ett tydligt sätt, där de rinkebysvenska orden duggar tätt, vilket uppenbarligen är en stor del av tidningens själ, och det man vill representera. Sidan informerar om innehållet samt lockar till läsning genom att presentera den språkliga stil som kännetecknar tidningen. Framsidan är tidningens innehåll i koncentrerad form, och är i skillnad från innehållet entydig, och all text har samma genretillhörighet. Man går här lite hårdare fram i att introducera förortspråket samt humorn och kaxigheten som präglar tidningens persona. Framsidan är en viktig plats för att knyta vänskapsband med sin publik.

5.1.3 Språkliga/stilistiska kollisioner- om lojalitetsbalans

Tidningen i stort består i dessa kollisioner, det är något karakteriserande för Gringo, t e x skriver man: ”Hittills har två av krogarna erkänt och betalat ut femtio *lax* till varje person som blivit nekad inträde på grund av sin hudfärg.”³⁵ Allt i denna mening, förutom ”lax” för tankarna till ett seriöst reportage och byter man ut slangordet mot det traditionella ”tusen kronor” skulle denna mening kunnat hittas i vilken seriös dagstidning som helst. Eller ”Den svenska asylprocessen är keff, därför ska utlänningsnämnden (UN) avskaffas...”, där ”keff” får stå för att det ” fungerar dåligt”.³⁶

I en faktaruta i anslutning till en artikel om miljonprogrammets omfattande husbygge står: ” Det är bara två tredjedelar av alla miljonprogramsbyggnader som är höghus. Resten är radhus, villor och *sånt*.”³⁷ Just det här är också ett väldigt typiskt exempel på en stilistisk kollision. Att lägga till ”och sånt” efter en traditionellt seriös harang ger ett talspråkligt intryck, vilket återigen skapar en viss motstridighet i den språkliga strukturen. Hela artiklar kan få stå som exempel på språklig kollision, t. ex;

I ”Månadens Gringo”

Som man kan höra på namnet handlar denna sektion troligen om någon som på ett sätt eller ett annat kan representera det som Gringo står för. Det är intressant hur språket här ändå är av traditionell art, både till stil och form, för även om Gringo karakteriseras av miljonorden är ändå den språkliga *blandningen* ledordet. Dessa artiklar i intervjuform är en av de mest traditionella texterna till stil och form av de undersökta numren. Rubrikerna för de Månadens

³⁵ I: ” Krogkoll kollar vidare”, Gringo nr 16 2005.

³⁶ I: Asylspelet” Gringo nr 13 2005.

³⁷ I: ”Miljonprogrammet” Gringo nr 14 2005.

Gringo jag undersökt lyder: ”Boxarguzzen”, ”Nere med salsa” och ”Fakka fackindelning”, detta blir en kollision som heter duga med det seriösa språkbruk som i övrigt står att finna här under.

Intressant i samtliga artiklar är det relativt sakliga, seriösa språket, dock emellanåt en aning ”kryddat”, med ord som ”svarskallepolitik”.³⁸ Det finns inga direkta till tal till läsaren i något av fallen, det enda ställe där det förekommer personliga syftningar så som *man*, *jag* eller *du* är där intervjuobjektet själv citeras. Sändaren, dvs. skribenten framträder inte själv med några personliga pronomen. Artiklarna är gjorda i en intervjuform som känns som typisk seriös intervju, där fokus är på den intervjuade; skribenten märks inte på annat sätt än som rapportör av ”verkligheten.” Åter kan man se prov på ett relativt traditionellt språkbruk kontra miljonsvenska under nästa rubrik;

”Tankesultanen”

som är en avdelning där olika människor får säga sin åsikt, vem som helst får skicka in en idé, men Gringo väljer vem. Alltså får denna sida i tidningen stå lite för sig själv. Själva begreppet ” tankesultan” har tidningen lånat från Jonas Hassem Khemiri, som myntade begreppet i sin välkända debutroman ”Ett öga rött”. Begreppet för väl ytterst tankarna till någon som har tänkvärda åsikter, ”kung på att tänka” och sedan ger epitetet ”sultan” ordet en orientalisk touch, vilket får representera förortens tänkare. I Gringo nr 16 har en student, Paul Aracon funderat kring begreppet ”miljonsvenska”, på ett sätt som verkar typiskt för Gringo, med viss kärlek i rösten.

I och med tonen kan man också klargöra graden av engagemang, detta är ingen objektiv rapportering, utan skribenten själv är synlig i texten, och själv en del av det som avhandlas däri. Texten är inte tung i meningen högtravande i sina formuleringar, dock är den ändå på sätt och vis invecklad. Stilen är korrekt och stundtals akademisk, vilket lättas upp av de många nyskapande metaforer som återfinns i texten. Som ett exempel på det akademiska språket, säger han t ex (om miljonsvenskan) ”...alla expressiva uttryck och känslolägen som lätt förmedlas i ett språk där ett tydligt inslag av ord från världens alla hörn används och förändras.”

³⁸ Här refererar ordet till intervjupersonen; en välutbildad ung man från förorten som arbetar med intergationsfrågor.

Och senare beskriver han svenskan metaforiskt, att det genom förortsspråket får "... andas ny, härligt kryddad luft". Det ger väldigt positiva associationer att uttrycka sig så, detta är en lovsång till förorten. Saffran, curry och koriander i den svenska sillen, varför inte?

I Ledaren

Formen är relativt seriös överlag, även om det traditionella språket blandas med miljonord, finns ändå stor pondus och ett visst allvar bakom. Ledaren i nummer 16 är en text som innehåller runt sexhundra ord, där "vi" eller "oss" förekommer hela 18 gånger. Då Adami talar mycket om "vi och oss" får man intrycket av att ledarsidans funktion handlar om att berätta för läsarna vem man är och hur man förhåller sig till den sociala verkligheten; "det här är Gringo och det här gör vi". För med "vi" åsyftar man tidningens redaktion, och i förlängningen kanske Adami själv, då han av allt att döma skapat tidningens ethos.

Just denna ledarsida är förstås väldigt kontextbunden, då Gringo nyss har blivit *nominerad* till "Årets nyskapare", och man vet ännu inte utgången. Kanske har denna text funktionen att summera ihop det som hittills skett i tidningens historia, och tala om på vilket sätt man hittills har jobbat för att skapa en vidare syn på det svenska språket. "Blatteuttrycken" står ofta uppräknade som exempel på ord som tidningen ofta använder sig av, och ingår alltså egentligen inte som benämningar på saker som behandlas i texten. Adami skriver: "De miljonsvenska ord vi använder som shoo, guzz, och keff, har efter vissa påtryckningar från oss kommit in i Svenska Akademiens ordlista." Om detta stämmer har Gringo verkligen lyckats med sina ambitioner.

Ledarsidan har förstås en annan uppgift än tidningens övriga delar. Dess funktion är inte i första hand att roa, även om det är en sekundär funktion, utan att upplysa om materialet som står att finna i samma nummer. Till exempel talar han i ett nummer om varför det är viktigt att minnas Lasermannens dåd, varför Gringo har valt att intervjua honom, och varför Lasermannen begick sina brott. Det är fortfarande mycket personliga pronomen i bruk, och man kan på ett tydligt sätt känna skribentens närvaro, det är han själv som skriver om sina åsikter, många gånger i form av Gringos persona, i form av ett "vi".

Ledarsidans främsta innehållsmässiga strategier rör sig dels runt vad Gringo gör, och hur man har ambitionen att ändra samhället. Han beskriver tidningen i detta avseende genom metaforerna där Gringo är som en "bulldozer", "dammsugare" och "kompass" i samhället.

Adami använder också anekdoter i ”jag” form som exempel på hur det är att vara invandrare. I nummer 14 används också ”vi” men då syftar man inte till tidningen en enda gång utan till invandrare i stort, exemplifierade av Adami och hans kompisar. ” Som ung *blatte* från förorten passade jag perfekt in på signalementet för en nuvarande ligist eller framtida förbrytare” skriver han i sin kritik mot polisen under rubriken ”Aina vilse i förorten”³⁹. En typisk stilkollision á la Gringo.

I ”Svenska för svartskallar”

Denna avdelning är ett typiskt exempel på att Gringo försöker förhålla sig till standardspråket, närmast ett bevis för att det är på det normativa språkets planhalva man befinner sig, och valt att befinna sig. Selda Evgin kåserar ”...säg aldrig att du är *i* toaletten. Svenskar tycker då att du är *i* toalettstolen och dyker efter gulfiskar.”[min kursivering] Kontentan blir tala om för läsare - och här vänder man sig till unga invandrare inom den subkulturella ramen- att om man vill ha några jobb är det bäst att man lär sig prepositionerna. Och det kan mycket väl vara en korrekt ansats, då det kan antas att den som intervjuar folk för en anställning, särskilt i maktposition, är en vit medelålders heterosexuell man, enligt den sociologiska norm som tycks gälla enligt Messerschmidt.⁴⁰

Men även om det är ”svartskallar” som direkt tilltalas kan man tänka sig att även ”svennar” läser också denna avdelning, och då blir den istället en text som visar den andra sidan av myntet; den visar vad invandrare har för handen i sin verklighet. Den visar hur något som är relativt självklart för svenskättade svenskar (att man t ex är *på* toaletten och inte *i*)inte alls är självklart för någon i en annan situation, utan ganska godtyckligt. Att språket dessutom blandas med miljonsvenska ord gör ytterligare sitt till att ”Svenska för svartskallar” blir ytterligare ett brobyggande över kulturgränser

5.1.4 Intertextualiteter och humor –om bemötandet av fördomar

I ”Gringos arbetsförmedling”

Denna avdelning rymmer ”annonser” för diverse företag i Sverige, som är påhittade och starkt ironiska. Det är till synes uppenbart att det handlar om företag som i synnerhet betett sig i någon mån rasistiskt. Ett exempel är en annons från ”ND.” med ett välbekant typsnitt från en

³⁹ Aina är enligt Gringos hemsida: ”...en förkortning på det turkiska slangordet ”aynasiz”, som egentligen betyder ”utan spegel”, men syftar på polisen, en eller flera. Så när någon ropar ”Skynda bre, aina kommer!” kan du vara säker på att blattarna har gjort något riktigt skurkaktigt. www.Gringo.se 2006-01-02.

⁴⁰ Se teoriavsnittet kap 3.1 s. 5.

känd stockholmstidning, där texten lyder ” ...söker en ny förortskorrespondent. Skiter du i att kolla dina källor innan du svartmålar ett helt område?...eller är du helt enkelt rasist?...Ring...” Detta är en tydlig anspelning på något som tidigare utspelat sig på den journalistiska arenan, samtidigt som man driver med det och gör hela ”ND.” till ett rasistiskt högsäte. Denna överdrift gör det roligt, samtidigt som detta skämt är en uppenbar samhällskritik.

I en annan ”annons” driver man med samhällsfenomenet att invandrade kirurger får jobba som städare och så vidare. Detta är också något som har blivit uppmärksammat i tidningar och media och därför också är en annonsen är skriven på ett sådant sätt att man får uppfattningen att sjukhusen som söker dessa inte har några som helst skrupler vad det gäller att anställa hjärnkirurger med utländsk härkomst, som städare med ”kirurgisk precision” Det finns även här bakom humorns fasad en samhällskritisk text, som visar att rasism finns överallt i samhället. Sammantaget verkar Gringo vilja uppmärksamma på hur samhället ser ut för att mana människor till att förändra det.

Intertextualitet förekommer också i hög grad i ”Fördomstestet”, som finns i nummer 14, eftersom alla frågor och svar bygger på att man är införstådd med historiskt tidigare omnämnda skämt om olika folkslag. Det förekommer också miljonord i hög utsträckning, och frågorna ställs, av förståeliga skäl med ett direkt du –tilltal. Här riktar sig det oerhört frekventa personliga tilltalet till alla, med eller utan fördomar. Ett exempel:

En persisk guzz⁴¹ med ohårigt bröst och rygg går förbi dig på playan och du tänker:

- a) Snygg vaxning, men det måste ha gjort ont
- b) Fulkomligt normalt
- c) Stackars brud , hon har cancer⁴²

Själva frågan förutsätter att man är medveten om de fördomar som finns om att persiska kvinnor skulle vara väldigt håriga. Just den här frågan förutsätter dock att det är sant, vilket driver fördomen ytterst till sin spets. I slutet kan man nämligen enligt svarsalternativen räkna ihop vilken typ man är; a)Fördomsfull, b)Politiskt korrekt eller c) Soft . Även det svarsalternativ (c) som ska tillhöra den fördomsfrie stödjer de facto fördomen, dvs. att tjejen *inte* har hårigt bröst enbart på grund av att hon har cancer. Ytterligare exempel på ironi och

⁴¹ **Guzz** är persiska för ”tjej”.

⁴² Gringo nr 16, s 4.

anspelningar på tidigare journalistisk och samhällsrelaterad kontext är en avdelning i tidningen kallad;

”Pizzabagaren”

Här anar man en viss politisk kritik gömd bakom en fiktiv muslim som spelar på fördomar om muslimer som grupp.⁴³ ”Pizzabagaren” inleder: ”När jag har fått nog slår jag inte bara näven i disken så att mjölet yr”, och fortsätter krypskt om att Bush och Blair ” knullade runt i Afghanistan och avlade fram oäktingar”. Något som, det insinueras, senare skulle bli Usama Bin Laden och hans terrorister. Alltgenom med ett ganska vulgärt språkbruk, och han avslutar :

...jag tänker inte hålla käft. Det här är min pizzeria och jag säger vad jag vill. Vill du ha skinka på, be din mamma fixa en, här är det 100% halal som gäller. Förstår du, Habibi? ”Read my lips” i det här köket är det jag som är Saddam. Jag och ingen annan!⁴⁴

Om än burdust uttryckt är det tydligt att ansatsen är humoristisk. Det är en lek med fördomar serverat med en nypa ironi, som dock har en viss fadd eftersmak, för det kan också här anas en del allvar bakom. Och åter en del samhällskritik. Det personliga tilltal som präglar artikeln gör att man känner sig lite skyldig till att själv sitta på dessa fördomar som i texten drivs till sin spets. Anledningen till att det uppfattas som roligt är antagligen pga. en viss igenkänningsfaktor för den stereotypa invandrar mannen som här personifieras in absurdum.

Det amerikanska uttryck, ”read my lips”, som förekommer i texten kanske förvånar vissa. Skribenten ska ju vara en typisk arabisk invandrarman, och eftersom de engelska och amerikanska makthavarna kritiseras så hårt i samma text, kan man undra varför han använder deras språk. Jag är dock osäker på om det ligger någon djupare mening i det, än att dessa amerikanska uttryck förekommer i hela den svenska ungdomskulturen. Men man kan väl också tänka sig att det är meningen att denna paradox ska vara rolig i sin motstridighet.

Att driva med fördomar på detta sätt kan väl inte sägas vara politiskt korrekt, men eftersom Gringo framför allt skrivs av sk. ”nysvenskar”, blir ingångspunkten en annan. Man ”får” ju

⁴³ Precis som chefredaktören Adami skriver i nr 16, är det egentligen troligare att han skulle vara pizzabagare än chefredaktör, och anspelar på fördomar om invandrare i stort.

⁴⁴ Gringo nr 14 2005.

driva med sig själv, och gör det ofta med varandra sinsemellan i ett kompisgäng.⁴⁵ Och denna överdrift av den typiske invandarmannen kanske, förutom att vara roande, kanske kan uppmärksamma människor på sina egna fördomar, något som gör gemene man mer benägen att förändra sig. Att här driva med invandrare legitimerar på sätt och vis att sedan även driva med svenskheten, och vice versa, vilket kan bygga en bro mellan de två lägren.

Övrigt

Mångfaldsmanualen, del 7: Att odla lök i vardagsrummet. ”Vasskadu med en blöt kolonilott till?” inleder stycket som guidar hur man ska gå tillväga för att lyckas med detta konststycke, detta med hjälp av bilder och bildskrift. Där den första lyder ”sätt på skithög musik och bryt upp golvet försiktigt så att inte grannarna hör”. Intentionen bakom detta är knappast att lära ut konsten att odla lök inomhus, utan snarare, återigen, att driva med fördomar. Denna gång för det tanken till någon slags fördom om att invandrare ändå gör trampat jordgolv i sina lägenheter och håller boskap inomhus. Även om ingen som egentligen tror på att det skulle förhålla sig så, tror jag de flesta känner igen tanken.

Hela artikeln förutsätter att det är så, samt att alla är medvetna om det faktumet, vilket gör att man som läsare kanske börjar fundera på vilka premisser som egentligen ligger bakom det antagandet. Att driva gäck med fördomar får än en gång stå som ett tydligt bevis för att de existerar, eftersom de flesta antagligen förstår vad som åsyftas. Vad det gäller den språkliga formen kan också tilläggas att tanken med att skriva ihop ”vad ska du” kanske är för att markera hur det ska uttalas. Det kan ses som åter ett sätt att göra rösten som talar tydlig, och därmed förstärka effekten av densamma.

I tankesultanen- frånvaro av humor

Det blir en tydlig frånvaro av humor när asylsökande Irina undrar ”Vad vill du ha, Sverige?”. I den första tredjedelen av texten flörtar hon hejdlöst med logos, och tron på siffrornas övertygande makt är omåttlig när hon räknar upp antalet asylsökande, hur många som är barn, när de kom, hur många som är registrerade vid ett visst datum. etc. Framställningssättet känns betungande och statistiskt genom sitt uppräknande stildrag. Tanken är väl troligen att det ska

⁴⁵ Om detta står också att läsa i Bachtin, Michail (1965) [1991]

vara seriöst eftersom det handlar om allvarliga saker, men man undrar vart det alltid närvarande försöket att locka fram läsarens smilgropp har tagit vägen.

Om texten i övrigt kan man se en del retoriska frågor som hopar sig i det inledande stycket, och att skribenten genomgående är i dialog, inte med läsaren, utan med "Sverige". Hon skriver: "Jag vet vad du tänker säga Sverige: 'jag kan inte ta emot alla som vill bo här'" Hon låter helheten stå för delen "toto pro partes", också ett retoriskt grepp, som i någon mån här blir intimiserande, genom att hon är personlig med "Sverige". Kanske talar hon med hela Sverige för att uppmärksamma läsaren på att problemet inte bara ligger hos Migrationsverket, utan det rör attityder i helheten, samhället som måste ändras. Hon är dock inte särskilt övertygande, det här stycket saknar den humor som alltid är närvarande i tidningen och resultatet blir aningen sentimentalt.

5.1.5 Rasist-"angrepp"- om persuasion

Att övertyga om sin ståndpunkt. I nummer 15 finns en sida när olika typer av nazister skämtsamt beskrivs. Det står att man här vill "krossa fördomarna om vilka som blir nazister" och menar att det finns andra typer än de som hade det jobbigt i skolan. Detta gör man med en humoristisk ton, och tankarna går till vissa veckotidningars lättsamma artiklar, som driver olika personlighetstyper till sin spets, i form av generaltyper. De olika typerna beskrivs således, bland annat "The natural born nazi" som döptes efter en känd nazist, och fick hakkors-tårtor som barn, samt "Bögen" som gillar män i uniformer.

Alltigenom används ett direkt du-tilltal. Det finns få av de sedvanliga "blatte-uttrycken" i denna artikel, endast fyra gånger förekommer ordet "svarskalle" och dess varianter. Inget rinkeby-slang står att finna någonstans i texten. Varför? Kanske på grund av du-tilltalet, där "du" denna gång är nazisten, som inte förstår Gringos vanliga språkliga kod. Det finns även få övriga slanguttryck, texten är lättsam, men relativt korrekt. Kanske för att markera att "du (nazisten) förstår inte det här". Men egentligen vill man kanske bara övertyga om sin ståndpunkt i denna, inte främst till nazisterna själva, men till samhället, den stora, breda massan. Och ändra attityder, ta bort rädslor och återta makten från nazisterna själva.

Tilltalet är alltså *till nazisten*, och Gringo skriver själva att man vill förklara (för nazisterna?) hur de hamnade där de gjorde. Det är så till vida en upplysande, utredande text, man

kategoriserar de olika typer av nazister som finns. Men frågan är, som sagt, om denna text egentligen är till för nazister som behöver veta vilken typ de tillhör. Då texten är väldigt provocerande mot nazisterna, och förlöjligande, och det är väl rimligt att tro att man, i alla fall inte *bara*, vänder sig till de man här direkt tilltalar. Man driver ju med det kategoriserade objektet, precis som man i övriga tidningen i viss mån driver med sig själv. Humor är bara ett angreppssätt för att behandla viktiga, och i detta fall, känsliga frågor. Och kanske, återigen, att tala om för nazister att man inte är rädd, vilket är ett återtagande av makt.

I samma nummer finns en intervju med "Lasermannen" John Ausonius, som inte alls är skämtsam. Det läggs inga uppenbara värderingar i frågorna som ställs, eller i de slutsatser som dras. Skribenten kan inte skönjas, det handlar om en mer så kallat objektiv rapportering. Däremot i bildtexten konstateras det att han nu får titta på "oss" från kumlabunkern istället för i lasersikte, vilket följs av ett ställningstagande: "Töönt." Man kan också både på framsidan och i ledaren förstå ingångspunkten i detta från Gringos sida. Chefredaktören beskriver intervjun som ett sätt att bearbeta ett trauma.

Reporten leder in oss och den intervjuade i föjande topiker; Omständigheter. Anledning. Idag. Eller med andra ord; hur såg samhället ut? Varför valde han att agera som han gjorde? Skulle han göra om det? Att överhuvudtaget göra denna intervju är provocerande, att gå in från den "andra sidan", från invandrarnas sida och intervju den man, som tog makten genom handgripligt våld. Men det verkar troligt att syftet är detsamma som i den ovan behandlade nazisttyp- klassificeringen; nämligen återtagande av makt.

5.2. Genreanalys

5.2.1 Vad kräver situationen? Om texten, enligt principen för texters dubbla dialog, skapas både av läsare och skribent, nutid och framtid⁴⁶ är situationen väldigt central för att avgöra vad texten egentligen handlar om. Situationen - då Gringo ges ut som en bilaga i gratistidningen Metro- lyder som följer: En miljon människor av skiftande etnicitet, genus, ålder och sexuell läggning ska läsa tidningen. Därför måste man spela på en allmän arena, och språkligt måste man beakta standardspråket. Gringo gör det överlag, men detta språk kryddas alltid med en nypa miljonsvenska. Vissa delar är indränkta i talspråk, slang och diverse personliga till tal i still med "Sorry kompis" eller "Hani" och "Abri" som försats till en

⁴⁶ Se Bachtin i kap 3.2 s 6 i denna uppsats.

mening. Då Gringo ges ut i tidningsform, kanske kan man anta att det ska uppfattas vara inom genren samhällsmagasin, finns det vissa mallar för dess utformning, t ex en ha en ledarsida, som i en snäv syn nästan är en genre i sig själv.

Vad finns det yttermera för krav? Ja, eftersom Gringo har en så bred publik i och med Metro, kan språket inte vara alltför internt. Den så kallade språkliga koden, som Hellspong och Ledin talar om är, kanske paradoxalt nog, både smal och bred. Bred, för att texten riktar sig till alla, men vissa delar i tidningen håller mer komplicerade ord av typen ”rinkebysvenska”, och är i så måtto smalare. Kanske är koden inte bara mellan förortens invånare utan också unga människor i stort, vilket kan förklaras genom att språket spridit sig som ringar på vattnet, vilket Kotsinas beskrev som de innovativa ordens väg mot att upptas i standardspråket.⁴⁷

Rinkebysvenskan talas främst av ungdomar i förorten, men det finns en ordlista över vissa ord på Gringos hemsida. Dessutom förklaras orden ibland i texten, vilket gör att även ”de andra” kan förstå den tämligen bra. Kanske kan man se denna språkliga stil som inbjudande, då den förklarar lite men inte allt, och väcker lusten att få veta. Och människor gillar inte att bli skrivna på näsan. Man får en känsla av att få ta del av en hemlighet, då texten på något paradoxalt sätt ofta riktar sig både till ”invigda” i förortens subkultur, och till det så kallade ”etablissemanget”.

Frågan är om inte de olika texterna i tidningen har olika mål, de möter olika situationella krav, de olika delarna vänder sig till olika delar av publiken. Det finns delar som flirtar med förortspubliken, delar som vill integrera svenskarna i invandrarkulturen och vice versa, och delar som talar till traditionella språkbrukare. I så måtto är publiken olika, och således också de retoriska situationerna som ska besvaras. Detta skulle förklara de stilistiska kollisioner som kännetecknar Gringos språkbruk, och varför man kan säga att texten är heterogen.

5.2.2 Stilistiska strategier:

Stilen är, som vi tidigare såg, avhängig sändarens och mottagarens positioner, både till varandra och samhället. Stilen är i sig själv en anpassning till vad situationen kräver av skribenten. Just stil och vilka eventuella strategier som kan tänkas ligga bakom har gått som

⁴⁷ Se Kotsinas i kap 3.1 s 5 denna uppsats.

en röd tråd i texten ovan. Som ett generellt drag kan man säga att Gringos olika delar innehåller texter av olika genrer, olika stilnivå etc. Det som Ajagán-Lester kallar heteroglossia är starkt representerat här. Det är dock inget ovanligt i tidningsbranschen, även morgontidningarnas olika delar skiljer sig åt, beroende på vad syftet är med texten i fråga.⁴⁸

Det som är utmärkande för Gringo kanske kan vara hur mångbottnade dess texter är. Det är inte bara olika röster som gör sig hörda i texten, de olika rösterna talar även till olika publik. Det verkar finnas en stilistisk motsättning inom och mellan texterna i tidningen. De positiva språkhandlingarna är dock genomgående vilket kan ligga till grund för att tonen i texterna ofta upplevs som varm. Vissa texter är väldigt personliga och den stilistiska koden är väldigt snäv. All text i Gringo spetsas av en accent grundad i tänkande kring etnicitet, och denna bryter mot den traditionella språkliga normen.⁴⁹

5.2.3 Innehållsmässiga strategier (substantive strategies):

De olika texterna i Gringo behandlar förorten i olika perspektiv. Som ett exempel kan nämnas en återkommande del av tidningen, ”Månadens Gringo” kan man se ett visst innehållsligt tema. Alla reportagen här handlar om unga människor, med i majoritet utländsk bakgrund, som har lyckats bra med något de företagit sig. Alla har dessutom gemensamt att de är lite ovanliga i sitt slag. Ett nummer intervjuar en boxande invandrartjej som satsar på en plats i OS 2008 och dessutom gjort lumpen. Ett annat nummer frågar ut ett elvamannaband som spelar egenskriven salsa och består av unga, mångkulturella tjejer. Och ytterligare ett annat nummer till sist gör en intervju med en högutbildad ung man från förorten som har ett välbetalt statusjobb inom integrationsfrågor.

De olika texternas gemensamma strategi här är att på ett seriöst sätt dokumentera hur invandrare kan lyckas lika väl som etablerade svenskar. Detta inger hopp för människor som kan identifiera sig med intervjupersonerna, men visar väl också det etablerade samhället vilka resurser som här finns att tillgå. Övriga teman i tidningen är att hylla invandrarkulturen, och samtidigt efter en kompis-jargong driva med varandra inom subkulturen. Tanken verkar vara ett inte göra någon skillnad på de etablerade svenska kompisarna och de invandrade svenska, utan att hitta enande faktorer, kulturer emellan. Humor är ett sätt att bemöta fördomar och att

⁴⁸ Hellspong & Ledin (1998) s197.

⁴⁹ En accent är ett perspektiv som korsar diskursen, och kan innebära både klass, genus och etnicitet enligt Volosjinov i Ajagán- Lester et al. S 216.

göra dem synliga. Som tidigare konstaterats rör sig tidningens texter runt etnicitet, i många vinklar och från många perspektiv. Humorn är -som vi har märkt- ständigt närvarande, kanske för att likt medeltidens underklass sparka uppåt, kanske för att i viss mån släta över provokationer, kanske för att bemöta ”ondska med godhet”. Kanske allt av det ovanstående.

5.2.4 Organiserande princip

Att sätta etikett på den organiserande principen är något man gör under arbetets gång med att identifiera stilistiska och innehållsliga strategier.⁵⁰ Här ska dock essensen i dessa försöka beskrivas. Att bemöta publikens krav genom innehållsliga och språkliga strategier, är ju tydligen något som skapar genrer. Dock är skapandet av en språklig genre som tillskansar sig makt i samhället är ett konststycke, och bygger som vi sett, på många komplicerade sociala, samhälleliga och symboliska faktorer.

Hur är då Gringos organiserande princip beskaffad? Av allt att döma är principen som Gringo använder ny, antagligen beroende på att samhället står inför, eller mitt i, en förändring, enligt Faircloughs teori. Man blandar i Gringo seriöst tidningsspråk -i meningen objektivt rapporterande- med spontana utrop av talspråksskäraktär. Detta är nytt i den meningen att talspråket består av *miljonsvenska*. Inte standardiserat språk, inte vanligt ”svenne” slang, utan slang från andra kulturer, kulturer som blandas med den svenska, i en förortens potpurri.

Speciellt för Gringo är också att ta talspråket i skriven form ännu längre och på ett väldigt direkt sätt gå i dialog med läsaren och ”med värme och humor”⁵¹, det kan vara skapandet av en ny journalistisk subgenre. En genre som karaktäriseras av ett etniskt tänkande, en inomsententisk väldigt påtaglig blandning av stilar, ett inriktande mot olika åskådare från en och samma talarstol. (läs: tidning) Ett hyllande av förorten, och ett uppgraderande av densamma. En väldigt intim, familjär stil som strävar mot att inkludera alla i det som kallas ”svenskt”. Att bemöta och behandla fördomar och ta tillbaka makten från rasisterna. Och det övergripande *målet* står klart: integration från båda håll.

⁵⁰ Foss, Sonja (1989)[1996] s 231.

⁵¹ Jag refererar givetvis till Stora Journalistprisets motivering till ”Årets förnyare”, se sid4 denna uppsats.

6. Diskussion

Ansatsen här är att diskutera syfte, metod och resultat som en helhet som ställs mot teorin. Detta genom att ta upp vad resultaten kan betyda, om det finns nya problem eller något som är speciellt intressant. Finns det något som pekar vidare?

Analysen visar att Gringo använder sig av en subkulturs språk, men gör det i försök att sprida det vidare. Eftersom det stora antalet människor i Sverige med utländsk härkomst inte alla känner igen sig i vad som traditionellt betraktas som svenskt, måste man ändra en traditionell uppfattning. Förorten som subkultur och dess språk är en del av en större kultur. Sveriges kulturskatt består inte längre bara i det som ryms inom standardspråkets strama ramar utan är mer än så.

Gringo har dock förstått att man måste spela bollen där matchen är: på maktens fotbollsplan, genom att tala maktens språk, det är utgångspunkten. Står man på en bakgård och sparkar boll är det ingen som ser eller uppmärksammar, på samma sätt blir det med ett alltför internt språk. Att sedan blanda in förortsspråket blir ett kaxigt motstycke till standardspråket och en lojalitetsbalans mellan subkulturen och maktcentrum. Genom att använda standardspråket och tillsätta mycket humor och självironi når man tydligen människor. Att tidningen vunnit ett pris som delas ut av det standardiserade språkets högborg, Bonnier AB, betyder kanske att man lyckats att få miljonsvenskan att ta ett steg närmare den standardiserade svenskan. Samt att den standardiserade svenskan kommit närmare att utvidgas, berikas och förnyas. Kanske har man flyttat maktcentra, om så bara en millimeter, närmare förorten.

Gringos medarbetare är av skiftande etnicitet och samt är åldersmässigt i underläge i förhållande till "etablissemangen".⁵² Gringo bryter medvetet mot de etablerade språkliga normerna, men visar samtidigt att det inte alls råder brist på kunskap och bildning, något som annars är en vanlig föreställning om språkliga normbrytare.⁵³ Att som Kotsinas skriver kunna växla mellan det korrekta och subkulturens språk är inget ovanligt, de flesta ungdomar (i likhet med tidningen Gringo) vet *vad* det är de avviker från, och gör det medvetet för att statuera ett exempel på oberoende. Dock kan som sagt de flesta byta språkbruk beroende på vilket sammanhang de befinner sig i. På samma sätt befinner sig Gringos skribenter så att säga i flera sammanhang samtidigt, eftersom tidningen läses av en minst sagt brokig skara.

⁵² Ett ord Gringo själva gärna använder.

⁵³ Se Kotsinas i teoriavsnittet s 4.

Troligen är det *en* anledning, till att börja med, varför man använder den språkliga mix som man gör.

Det är ju genom avvikarna man kan se vad som anses normalt, och de är de som har makten i samhället som sätter normen för det normala.⁵⁴ Likaledes kan man genom att göra något avvikande till något normalt också ta tillbaka makten, och jag tror det är det Gringo vill göra. De skriver ju själva att Gringo är ”mer än en tidning”, och kanske kan detta integrationsprojekt skaka om normerna i samhället, om än bara lite, så att normerna kan rymma mycket mer. Det är ju ett välkänt faktum att språk är makt, så visst är detta språkliga förnyande en bra start till förändring.

⁵⁴ Denna tanke kan hittas hos sociologen Michael Foucault.

7. Sammanfattning

Denna uppsats är skriven inom ämnet interkulturell retorik, och tar upp en prisbelönt tidning, (Gringo), som behandlar förortens kultur. Förortskulturens möte med det etablerade svenska samhället står alltså i fokus, och då retorik är vår disciplin, är det språket så väl som den retoriska situationen som här utreds och avhandlas. Syftet är att söka reda på vad som är Gringos styrka, och på vilket sätt man försöker bemöta situationens krav. Men också på vilket sätt Gringo är en förnyare och hur tidningen kan sägas vara en mötesplats för de två kulturer som här står i motsättning i den sociala verklighet vi har för handen i Sverige i dag. Genreanalysen är ett naturligt val för att belysa den övergripande strukturen, för att kunna sätta undersökningsobjektet i relation till det standardiserade språket som tydligen innehar en maktfaktor i samhället.

Min underliggande hypotes är att Gringo troligen består i en slags syntes av genrer, då tidningen språkligt verkar spela på båda planhalvorna samtidigt; det traditionella språkbrukets planhalva å ena sidan och ”miljonsvenskans” å den andra. Och situationen är sådan, att en miljon människor läser tidningen då det är en bilaga i den urbana tidningen Metro. Därför måste Gringo förhålla sig till att publiken är en högst brokig skara. Man kan se att det tagits i beaktande genom att de möter olika delar av publiken, från gång till gång i de olika texterna. Vissa flirtar med förorten, andra med ”etablissemanget”, men alla texter verkar vilja förena dessa två. Man kan säga att de lyckas bra genom att väcka lust att veta mer om de ord som används, från ”båda sidor” och de respektive kulturer de beskriver.

De teorier som leder oss in i analysen handlar framför allt om språk, makt och humor som vapen, intimisering, intertextualitet och persuasion. Tidningen Gringo verkar beakta dessa fenomen; *språk* och makt genom att solidarisera sig med läsaren på båda sidor. Man anslår en vänskaplig ton, vilket skapar intimisering och lojalitetsbalans. Men detta märks också genom de stilistiska kollisioner som genomsyrar tidningen. Man förhåller sig också till *humor* som vapen mot fördomar, både för att driva med den inskränkte medelsvensson, så väl som sig själv och för att satiriskt förlöjliga den dumme lättledde nazisten. Man sparkar uppåt och det måste sägas att man paradoxalt nog gör det med värme och kärlek och glimten i ögat.

Att Gringo är en språklig förnyare skulle styrka att det i samhället blåser en förändringens vind, då det är vid dessa tillfällen nya genrer bildas. Gringos storhet, och särskilda

genretillhörighet, består i ett väldigt direkt sätt att gå i dialog med läsaren, och då tala om etnicitet, genom att vrida och vända på sig, och på så sätt tala till olika delar av sin brokiga åhörarskara. Denna uppsats förhoppning är slutligen att detta sammantaget har lett oss någonstans vad det gäller fenomenet interkulturell retorik. Men även att den tidning som hyllats för sin ”humoristiska varma ton” och sitt förnyande av svenska språket, genom sin nya maktposition kan lära oss nya saker om kommunikation över kulturgränser. Samt att normöverskridande kanske kan skapa nya maktpositioner genom språkets vapenarsenal.

8. Källförteckning

Otryckta källor

www.gringo.se 2005-11-22 arkiv/nr 13, 14, 15, 16 2005

www.dn.se 2005-11-22

www.internationellbiblioteket.se 2005-11-22

Hellspong, Lennart (2000), *Interkulturell retorik- utkast till rapport 1*

<http://www.sh.se/retorikkollegiet/medlemmar/lennart>, Södertörns högskola, opubl. material.

Tryckta källor

Ajagán-Lester, L., Ledin, P och Rahm, H (2003), *Intertextualiteter*, I: Englund, Boel och Ledin, Per (red.), *Teoretiska perspektiv på sakprosa*, Studentlitteratur, Lund.

Bachtin, Michail, (1965) [1991] *Rabelais och skrattets historia*, Bokförlaget Antrophos.

Foss, Sonja K, *Rhetorical criticism- exploration and practice*,. 1989 [1996 sec.ed], Prospect Heights Illinois, USA.

Freedman, Aviva och Medway, Peter (1994) *Genre and the new rhetoric- critical perspectives on literacy and education*, Taylor and Francis, London.

Hellspong, Lennart och Ledin, Per (1997) *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys*, Studentlitteratur, Lund.

Kotsinas, Ulla-Britt (1998), *Ungdomsspråk*, Hallgren & Fallgren Studieförlag AB, Uppsala.

Messerschmidt, James W., (2004) *Flesh and blood*, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Oxford, UK.

Nerman, Bengt (1973) *Massmedieretorik*, Almquist och Wiksell förlag.

Spencer- Oatley, Helen (2000) *Culturally Speaking- managing report through talk across cultures*, CONTINUUM, London och New York.